

ARCHIDIAKON i przybycie dominikanów

Cmentarz (Plac po Farze)

Od około XI w. w północno-wschodniej części Wzgórza Staromiejskiego zaczęto grzebać zmarłych. Teren ten w końcu X stulecia i w pocz. stulecia XI był częściowo zamieszkały. Początkowo cmentarz nie był intensywnie wykorzystywany. Jego rozwój archeolodzy datują na XII wiek. Chowano tu zmarłych układając ciała w rzędach, z głową skierowaną na zachód. Zmarłych wyposażano w ozdoby – kabłączki skroniowe (kobiety), ale także w gliniane naczynia. Układ pochówków, pomimo przedchrześcijańskiej genezy tego typu cmentarza, sugeruje obecność w Lublinie chrześcijańskich duchownych. Badania archeologiczne nie potwierdziły istnienia na obszarze cmentarza kościoła datowanego wcześniej, niż na koniec XIII lub przełom XIII i XIV stuleci.

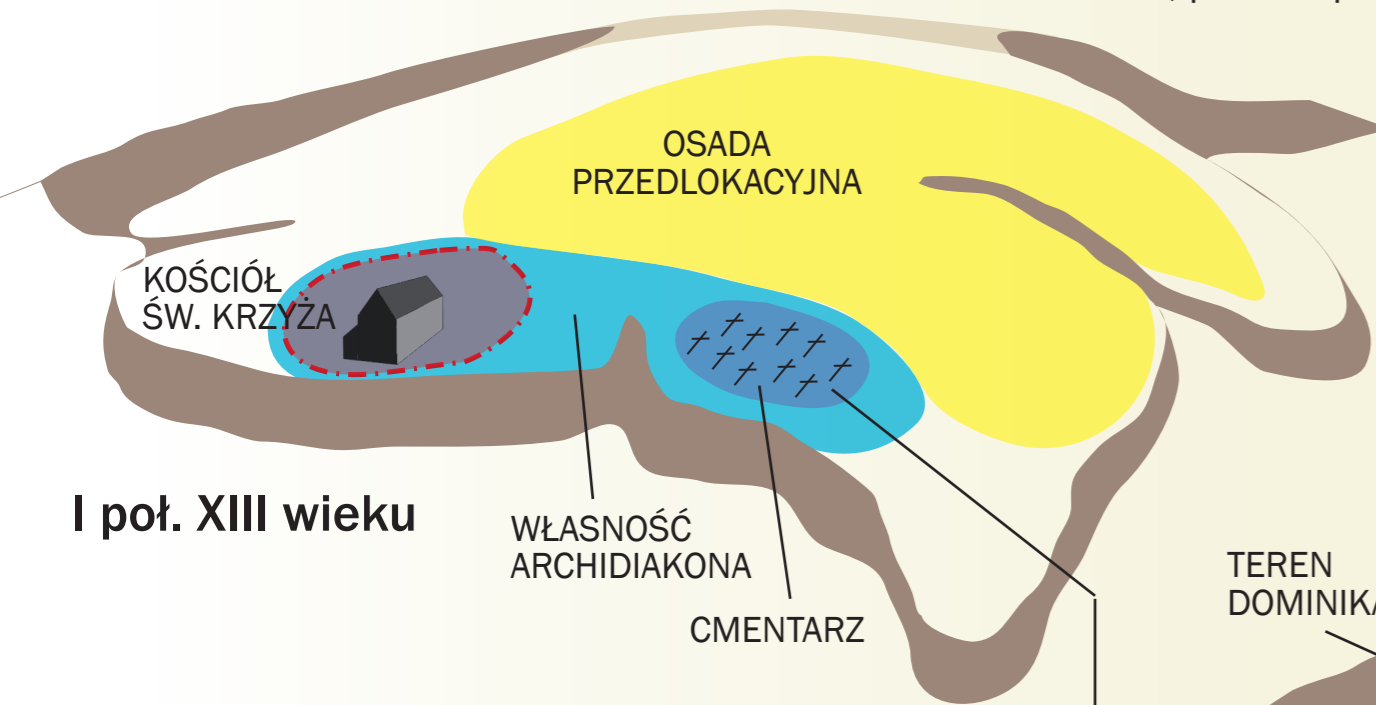
Początki archidiecezji lubelskiej

Archidiakon lubelski wzmiankowany jest w dokumencie z roku 1198. Był to urzędnik kościelny, który zarządzał częścią diecezji w imieniu biskupa. Powołanie archidiecezji wskazuje na rozwój sieci parafialnej w Lubelskiem tego czasu, przypuszcza się, że w XII wieku archidiecezja lubelska obejmowała ok. 15 parafii, a końcu XIII wieku ok. 30.

Koniec wieku XII to czas ważnych przemian w sposobie zagospodarowania Lublina. Znaczenia nabiera Wzgórze Zamkowe, stając się centrum grodowym z kasztelanem na czele oraz Wzgórze Staromiejskie, które pełni rolę podgrodzia – obszaru obsługi grodu. Zmiany te były konsekwencją tzw. testamentu Bolesława Krzywoustego. W jego wyniku Lublin okazał się istotnym elementem administracyjno-militarnym prowincji sandomierskiej, do której wówczas należał. Gród na Wzgórzu Zamkowym stał się centrum zarządzania okręgiem grodowym. Zmiany te pociągnęły za sobą także decyzje administracji-kościelnej, w wyniku których w obszarze księstwa sandomierskiego powstało 6 archidiecezji w tym lubelski. Terenem gdzie osiadł archidiakon, jak wynika z badań historyków, mógł być to obszar położony wzdłuż północno-wschodniej kra-

wędzi Wzgórza Staromiejskiego, (dzisiaj między Placem po Farze a klasztorem dominikanów). Był to teren inaczej ukształtowany niż obecnie, z charakterystycznym wyniesieniem, nazwanym później Górka Dominikańska. Pośrednio taką lokalizację gruntu archidiecezji potwierdza: wzmianka Jana Długosza o zamianie gruntów między Kazimierzem Wielkim i archidiecezją oraz fakt usytuowania w tym obszarze całego szeregu obiektów kościelnych.

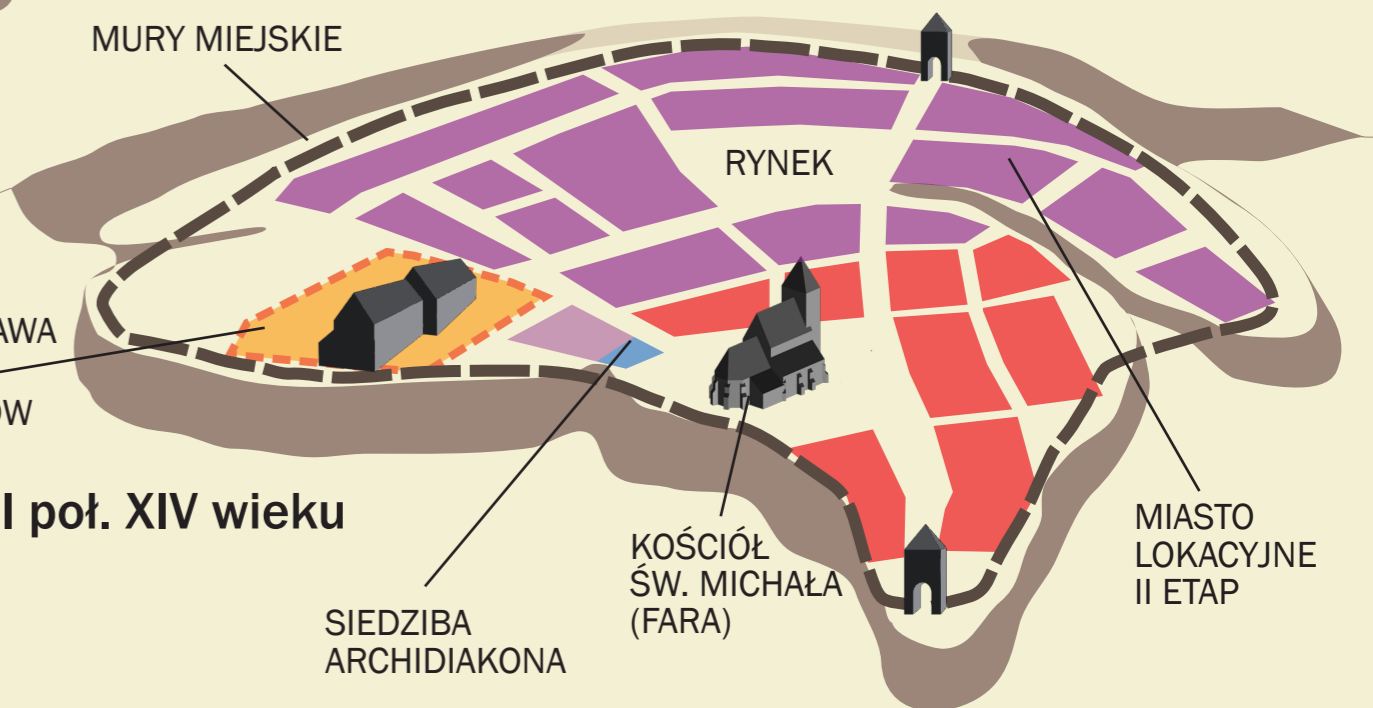
Z osobą archidiecezji związana była nie tylko jego siedziba, którą należałoby prawdopodobnie lokalizować w rejonie Górki Dominikańskiej, ale także kościół. Pozostawiona przez Długosza wzmianka o oratorium p.w. Św. Krzyża, poprzedzającą kościół dominikanów na Starym Mieście, może wskazywać na związek tej świątyni z archidiecezją. Wydaje się, że podobnie jak w innych miastach, także w Lublinie, około poł. XIII w., archidiecezja przekazała swój kościół dominikanom. W zamian zyskał nową świątynię w postaci kościoła p.w. Św. Michała Archanioła, usytuowanego na terenie dawniejszego cmentarza, w centrum nowej osady zbudowanej w 2 poł. XIII w. na zasadach prawa niemieckiego, początkującej lokacyjną fazę formowania Lublina jako ośrodka miejskiego. Decyzja archidiecezji, być może inspirowana wymogami księcia, przyczyniła się do sprowadzenia do Lublina dominikanów, którzy stali się ważnym czynnikiem wspierania wschodniej polityki władcy, a jednocześnie czynnikiem znaczącym dla budowy i rozwoju Lublina.

I poł. XIII wieku

II poł. XIII – pocz. XIV wieku

II poł. XIV wieku

LUBLIN. PLAC PO FARZE. KABŁĄCZKI SKRONIOWE XI/XII-XII/XIII WIEK. FOT. PRACOWNIA BADAŃ I NADZORÓW ARCHEOLOGICZNYCH

Osada na Wzgórzu Staromiejskim

Intensywniejsze zasiedlenie Wzgórza Staromiejskiego archeolodzy notują od VIII w. Osadnictwo na niemal całym wzgórzu trwało poprzez IX i X stulecie. W okresie plemiennym (do X w.), w północnej części wzgórza istniał otoczony wałem gród, zaś w południowej podgrodzie.

W X wieku zniszczono gród, jednakże osadnictwo na tym terenie pozostało. Do XII wieku skupiało się ono głównie w centralnej części wzgórza. Istniejąca tu wtedy zabudowa miała formę półziemianek.

W wieku XII w obrębie wzgórza istniała jedna osada obejmująca teren w jego północnej części, dzisiejszy Rynek i obszar na wschód od niego. Na północny wschód od Wzgórza Staromiejskiego, na wyniesieniu w dolinie Bys-trzycy istniał gród, co najmniej od I. 20 XIII w. zarządzany przez kasztelana. W takich uwarunkowaniach osadniczych, na przełomie stuleci XII i XIII, pojawił się w Lublinie, ważny dostojnik kościelny: archidiakon.